

Till Justitiedepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till ju.L7@regeringskansliet.se

Remissyttrande över *Skärpta och tydligare krav på vandel för uppehållstillstånd* (SOU 2025:33)

Ert diarienummer Ju2025/00812

Förvaltningsrätten i Göteborg har, utifrån de aspekter som domstolen har att ta hänsyn till, följande synpunkter på förslagen som presenteras i betänkandet.

Allmänna synpunkter

Som förvaltningsrätten har konstaterat redan i tidigare remissyttrandet har utlänningslagstiftningen under lång tid varit relativt komplex. De förslag som lämnas i betänkandet förändrar inte detta. Förslagen i betänkandet tangerar även i vissa avseenden förslag som lämnats av andra utredningar på migrationsområdet och frågor som behandlas i pågående utredningar (se bl.a. *Utmönstring av permanent uppehållstillstånd och vissa anpassningar till miniminivån enligt EU:s migrations- och asylpakt* (SOU 2025:31) och *Ett skärpt regelverk om utvisning på grund av brott* (SOU 2025:54)).

Det är önskvärt att de förslag som lämnas i det nu aktuella betänkandet i möjligaste mån samordnas med övriga förslag på området. Det vore också lämpligt att göra en teknisk översyn av utlänningslagstiftningen och skapa ett regelverk som är mer enhetligt och lättöverskådligt.

Krav på vandel i utlänningslagstiftningen

Förslagen i betänkandet innebär bl.a. att det i utlänningslagen (2005:716) införs en legaldefinition av begreppet vandel. De innebär vidare att det uppställs ett (utvidgat) krav på vandel vid prövningen av ett antal frågor enligt utlänningslagen, t.ex. om det finns skäl att återkalla ett tidigare beviljat uppehållstillstånd, i vilka begreppet således återkommer. Förvaltningsrätten har inte någon synpunkt på den lagtekniska lösningen som sådan. Däremot vill förvaltningsrätten framhålla att den definition som valts, och den vägledning kring tolkningen som hittills föreligger, kan leda till vissa tolknings- och tillämpningssvårigheter.

Såsom det definierats och förklarats i betänkandet innefattar begreppet vandel brottslighet och annan bristande regelefterlevnad som inte är straffsanktionerad. Att avgöra om en utlänning gjort sig skyldig till sådan bristande regelefterlevnad torde inte i sig medföra några större svårigheter vid de prövningar som ska göras i migrationsdomstol.

Därutöver omfattar begreppet dock även "ett i övrigt ohederligt eller misskötsamt leverne som inte nödvändigtvis också innefattar en bristande regelefterlevnad, men som däremot motverkas av samhället" (se avsnitt 5.5.5). Som framgår av betänkandet är det därmed fråga om ett vitt begrepp som kan omfatta ett flertal olika omständigheter av skilda slag. För att domstolarna ska kunna tolka begreppet och tillämpa de krav på vandel som föreslås i utredningen på ett enhetligt sätt som ligger i linje med lagstiftarens avsikt behövs det därför tydlig vägledning.

I betänkandet ges i sådant syfte vissa exempel på bristande vandel, däribland att den enskilde har ett farligt eller grovt störande beteende på grund av missbruk, eller har samröre med kriminella (s. 303–305). De uttalanden som görs i dessa sammanhang är dock inte i alla delar tillräckligt tydliga för att ge behövlig vägledning. Såvitt gäller missbruk är det exempelvis inte helt tydligt under vilka förhållanden ett sådant ska anses medföra en bristande vandel. Som exempel på när sådant missbruk kan vara för handen nämner utredningen en utlänning som vid flera tillfällen har blivit omhändertagen med stöd av lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m. (LOB) och en utlänning som varit föremål för tvångsvård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM). Ingripanden med stöd av dessa lagar förutsätter dock inte nödvändigtvis att den enskilde utgör fara för andra eller beter sig på ett grovt störande sätt, vilket synes vara avgörande för vandelsprövningen (se s. 303, jfr 1 § LOB och 4 § LVM). Det bör därför klargöras om avsikten är att sådana ingripanden i sig ska anses tala för att en utlänning brustit i sin vandel. Det är också otydligt vilket slags samröre med t.ex. kriminella som ska krävas för att en utlänning ska anses ha brustit i sin vandel.

Så som begreppet vandel definierats träffar det även andra förhållanden än de som behandlas i betänkandet. Eftersom det innefattar handlingar och beteenden som inte är uttryckligen förbjudna eller annars strider mot någon regel eller något beslut skulle det även kunna omfatta t.ex. tiggeri eller prostitution (jfr JO dnr 6340-2010 och 4468-2011 beträffande tolkningen av begreppet "försörja sig på ett ärligt sätt" i utlänningslagen). Även det förhållandet att utlännen eller dennes barn varit föremål för tvångsvård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga skulle, med den definition som valts, kunna anses tala för bristande vandel hos den enskilde. Någon närmare vägledning kring om, eller under vilka förutsättningar, förhållanden av detta slag ska anses utgöra bristande vandel finns inte i betänkandet.

För att främja en enhetlig rättstillämpning bör migrationsdomstolarna således få ytterligare vägledning kring vad som, utan att utgöra bristande regelefterlevnad, ska anses utgöra bristande vandel. Det är önskvärt att ledning ges både i form av allmänna överväganden och genom ytterligare exemplifiering. Behovet av ytterligare vägledning gäller även prövningen enligt de materiella bestämmelser rörande utlänningsars rätt att resa in och vistas i Sverige, i vilka vandelsbegreppet föreslås införas (dvs. 5 kap. 7 § och 17 §, 7 kap. 3 c § och 8 kap. 3 § utlänningslagen).

Som utredningen är inne på är det även viktigt att en prövning avseende en utlännings vandel sker utifrån objektivt konstaterbara fakta (se bl.a. avsnitt 5.5.4). Det är både utifrån rättssäkerhetsskäl och i syfte att undvika en onödigt omfattande prövning i bl.a. migrationsdomstolarna angeläget att bedömningen av en utlännings vandel i så stor utsträckning som möjligt koncentreras till fall där eventuella brister i vandeln kommit till uttryck genom ett lagakraftvunnet domstolsavgörande eller myndighetsbeslut, eller på annat sätt är klarlagda och tydligt dokumenterade, redan innan de blir föremål för prövning i migrationsrättsliga sammanhang. Det framstår t.ex. inte som ändamålsenligt att det inom ramen för processer avseende uppehållstillstånd ska förekomma komplicerade bevisfrågor kring om en utlänning faktiskt har utfört handlingar som tangerar brottslighet (jfr s. 307 i betänkandet). Förvaltningsrätten anser att denna aspekt bör beaktas i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Allmän ordning eller säkerhet, avsnitt 8.7

Utredningen anser att begreppet ”allmän ordning och säkerhet” genomgående ska ersättas av begreppet ”allmän ordning *eller* säkerhet” i utlänningslagen. I betänkandet föreslås därför ändringar av ett antal bestämmelser i vilka det förstnämnda begreppet förekommer.

Utöver i dessa bestämmelser återfinns begreppet ”allmän ordning och säkerhet” numera även i 12 kap. 15 a § första stycket utlänningslagen. Eftersom syftet är att genomgående byta ut begreppet bör motsvarande ändring göras av detta lagrum.

Återkallelse när förutsättningarna för ett tidsbegränsat uppehållstillstånd inte är uppfyllda, avsnitt 9.4

Enligt förslaget till den nya bestämmelsen i 7 kap. 3 d § utlänningslagen får ett tidsbegränsat uppehållstillstånd återkallas för en utlänning om det kommer fram omständigheter som visar att förutsättningarna för det beviljade tillståndet inte längre föreligger.

Det kan ifrågasättas om uttrycket ”om det kommer fram omständigheter” fyller någon funktion i sammanhanget. Det ligger nämligen i sakens natur att prövningen ska göras utifrån de omständigheter som kommit fram.

Av betänkandet framgår vidare att bestämmelsen ska tillämpas först om det inte finns någon särskild bestämmelse om återkallelse för en viss situation (s. 376 och 744). Det är lämpligt att detta framgår av bestämmelsen.

En möjlig alternativ lydelse skulle därmed kunna vara att ”Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd får, utöver vad som i övrigt framgår av denna lag, återkallas för en utlänning om förutsättningarna för det beviljade tillståndet inte längre är uppfyllda”. Av tydlighetsskäl skulle den föreslagna bestämmelsen också kunna placeras efter de särskilda bestämmelser som reglerar återkallelse i vissa specifika situationer.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förvaltningsrätten ser positivt på förslaget att äldre föreskrifter ska tillämpas på tillstånd som beslutats före ikraftträdandet, respektive ansökningar som inkommit till Migrationsverket före denna tidpunkt.

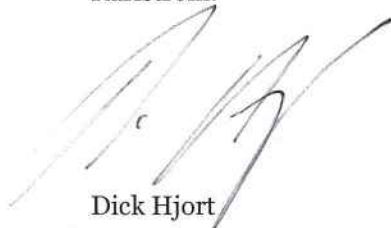
Konsekvenser för migrationsdomstolarna

Förvaltningsrätten delar utredningens bedömning att förslagen i betänkandet kommer att medföra ökade kostnader för domstolarna, exempelvis på grund av tekniska lösningar, utbildning av personal och ökad måltillströmning.

Utredningen har bedömt att tillkommande kostnader ryms inom befintliga anslag till migrationsdomstolarna. Domstolen vill i sammanhanget understryka att kostnaderna för domstolarna i hög grad kommer att bero på hur många avslags- och återkallelsebeslut som Migrationsverket meddelar. Det kan förutsättas att en mycket stor andel av de enskilda kommer att önska få sådana beslut ändrade genom att överklaga till en migrationsdomstol. Förvaltningsrätten kan inte i dagsläget uttala sig med någon säkerhet kring i vilken utsträckning inströmningen av mål till migrationsdomstolarna kommer att öka till följd av förslagen i betänkandet. Det är därför viktigt att konsekvenserna av förslagen följs upp och att migrationsdomstolarna vid behov får ökade anslag.

Förvaltningsrätten har i övriga delar inget att invända mot utredningens förslag.

Detta yttrande har beslutats av chefsrådmannen Dick Hjort och rådmannen Hanna Nilo. Föredragande har varit förvaltningsrättsfiskalen Alexander Karlström.

Dick Hjort

Hanna Nilo

/Alexander Karlström